

današnje kulturne politike, Ivan Potrč pa razmišljanje Lepota in moč Cankarjeve besede je bila za pisateljevo misel in čustvo pričarana. Kot likovno priložnost ima zbornik interpretacijo Hiše Marije Pomočnice, delo Nore Lavrin. Devet ilustracij je tematsko povezanih s prav toliko poglavji literarnega dela.

Nekaj povzetkov in informacij o zborniku, ki nimajo kritične in polemične narave, ne more izčrpnije kot na nivoju informacije govoriti o simpoziju. Delo samo, pa tudi organizacija simpozija, pričata o uspehu. Vrsta izhodišč, podatkov, avtorjev govori o aktualnosti Cankarjevega dela, spoznanje torej, ki je v celoti nemara najdragocenejše. Zlasti velja poudariti velik delež neslovenskih razpravjalcev. Njihovo delo, nastalo iz lastnih izkušenj in tradicije, domačih virov, poznavanja problematike, je dragoceno prav zaradi izvirnosti in za slovensko literarno vedo tudi dokumentarnosti. Navsezadnje mednarodni literarnoznanstveni simpozij ni možen pri katerem koli avtorju, marveč je že obseg sam dokument veličine in pomena življenja in dela tistega, ki ga tak simpozij obravnava. Prispevek tujih strokovnjakov slovenistov dokazuje prisotnost Cankarjevega imena tudi v tujih literaturah in literarnih vedah. Komparativistika je tokrat obrnjena — lepo priznanje slovenski literarni vedi o Cankarju.

Žal pa zbornik ne prinaša nobenega pregleda o odmevnosti Cankarjevega opusa v vseh glasbenih zvrsteh. Ta nikakor ni majhna in bi bili slovenski muzikologi prav ob tej priložnosti skorajda dolžni sodelovati. Svojo priložnost, zanesljivo dovolj častno v okviru svojega dela, so tokrat zamudili. K vsebinski tehtnosti bi precej prispeval tudi pregled Cankarjeve odmevnosti v SZ, Italiji, Zah. Nemčiji, ZDA, pri naših izseljencih in drugod, prav tako pa tudi nekaj statističnih podatkov iz območja bibliografije, vsaj najzanimivejših. Ne gre prezreti tudi dejstva, da v zborniku

ne sodelujejo mlajši slavisti, kar pa ne potrjuje, da se sicer mlajše generacije raziskovalno ne ukvarjajo s Cankarjem (za primer naj navedemo knjigi Svo bodne besede Dimitrija Rupla in Cankar ter kritika Marije Mitrovič). Generacijski »primanjkljaj« sicer ni problematičen zaradi Cankarja samega, bolj za prihodnost slovenske slovenistike.

HERMAN VOGEL, OSOJE

Osoje, že druga Voglova pesniška zbirka pri Mladinski knjigi in njeni uspešni zbirki Nova slovenska knjiga (urednik Janez Mušič), če bi jo smeli primerjati s približno tri leta mlajšo »Romantika je iz groba vstala,« bralcu ne ponuja več toliko, recimo jim s skupnim, četudi ohlapnim pojmom, optimističnih prvin, kot da je bila napovedana »romantika« bolj pojem iz poetičnega besedja kot vsebinsko-filozofski orientir človekovega razmerja do sveta, življenja, pojavnosti. Romantika prejšnje zbirke, v naslovu, ni ponujala (ne)pričakovanega izbruha preokretov in preobrazb človekovih izraznih in vedenjskih nians, zato je bila nemara sporna ali zavajajoča. Osoje, če bi jo jemali z enako resnostjo kot prejšnjo Romantiko, pomeni njeno nasprotje-mračnost, pesimizem, zmanjšane možnosti, realizem... Ta kontrast, pa čeprav ga po nui le dveh pojmov iz naslovov zaporednih zbirk iz Voglovega opusa jemljemo kot primer sprememb in mu s tem dajemo tudi širši okvir, je nemara najizrazitejša podoba prenamagljenih voluntarističnih napovedi in umika.

Osoje so Voglova tematsko resnejša zbirka: v svojem vsebinskem izpovednem jedru naklonjena rustikalnosti, elementarnim sožitjam z naravo,

(* Herman Vogel, Osoje, Mladinska knjiga 1977, zbirka Nova slovenska knjiga, urednik Janez Mušič, opremil Tone Rački, str. 107).

z elementi človekovih življenjskih konstant, kot so delo, ljubezen (ne romantična, ampak medsebojno »prenašanje«), odvisnost od sožitja z okoljem, z zemljo, domačijo, minevanje... Voglova poezija v Osojah je poezija stanj in mirovanj; nič več ni preobrazb napovedujočih napetosti, nič več spreminjevalnih teženj, prej trpkost, solipizem nezadovoljenega subjekta v kraljestvu neizrabljenih (zamujenih in nedoživetih) možnosti. Navidezna sproščenost, kot jo v dadaistični Uspavanki ali v Kubizmu Vogel ponuja (pod tančico pikrosti), le prikriva pravila iger in bojov, edino veljavnih v svetu odraslih (Karte na mizo, Smešnica).

V posameznih tekstih je v Voglovi zbirki ohranjen tip naivno sentimentalnih možnosti ali strahu pred njihovo izgubo (Slutnja, V lipovi senci, Folklorne zadrege, Zemlja). Motivno jedro zbirke, seveda antropocentrične, je narava v svoji dozorelosti-jesenskih koloritih. Hkratnost zrelosti človeka in narave, na robu minljivosti, v koeksistenci in soodvisnosti, njuna nerazdružljivost in usodnost, ni zgolj opisna metafora (Podjed, Skorjevec, Kako pride bolezen, Rak), ali metafora človekovih podzavestnih reagiranja in odzivov (Mračnik, Tavajoče nočno oko). Ves zadnji cikel Nesporazumi je v Osojah izraziteje meditativen. Vprašanja o opazovanih reakcijah, iskanja njihovih funkcij in zakonitosti, vzročno posledičnih odnosov, v katerih je prikrit odpor do civilizacijskih obljub popolnosti, kar Vogel zanika (Nepopolnost, Faradayeva kletka, Avizo, Ukaz ognja), aktualizirajo različne stopnje relativnosti, s skupnim podtonom o izgubljanju identitetnih razmerij in humanističnega jedra. (Zabris, Riba na suhem, Železarna in svet, Golob, O lepem vedenju).

Voglova zbirka Osoje si ne drzne več napovedati tako optimističnih (z)možnosti, kot so se pesniku zdele še naravne v prejšnjih zbirkah. Realizem in strpni agnosticizem kot kontrast roman-

tiki dobivata tu lapidarnejši, metaforično skop, ponekod prozaičen, poveden jezik, vendar ne klišejski ali celopomensko izpraznjen; vsak verz, se zdi, hoče imeti dvojno funkcijo; pomensko in stilno, in ko si obe podajata ali prenašata prvenstvo iz verza v verz, je njuno ravnoesje še bolj razvidno.

Marijan Zlobec

BRANKO ŠÖMEN, TUJINA

Šömnova četrta zbirka Tujina prinaša koncizen sistem pesniških tekstov, ki so urejeni v dovolj zaokroženo izpoved, da jo je mogoče šteti med najizrazitejše pesniške knjige, kar so jih letos ponudile naše založbe. Zlasti pa je Tujina učinkovita na ozadju prejšnjih avtorjevih zbirk, ki se nikakor — še posebej Prekmurski rokopis iz leta 1976 — niso znale izogniti tipični inflaciji besed z minimalno izpovedno valenco. Sicer vsebuje Tujina tudi starejše pesmi, kakor razberemo iz opomb v kazalu, toda že preprosta primerjava na nivoju jezika pove, da si je avtor kristalizacijo in askezo izraza prihranil za čas, ko je njegovo pesništvo dozorilo v Tujino.¹

Osnovni duhovni problem Šömnove poezije je dosledno razgrnjen že v zbirki Razpadanje (1974). Gre za bolečo načetost bivanjske integritete, ki pa ni toliko posledica objektivne krutosti in nasilnosti sveta kot lastne nemoči prodreti v ta svet in si ga znosno prirediti. Zato je poraz v raznih simbolnih variantah temeljna beseda avtorjevega pesniškega umika v notranjost, v neravno iščoči in razrvan intimizem, ki je vse skozi brez resnega smisla za ironijo. Tujina sicer ne prinaša bistveno nove bivanjske situacije, kaže pa suverenejši odpor pred ogroženostjo, torej

¹ Zbirko je z zelo diskretno opremo Karla Hrovatina izdala Državna založba Slovenije. Obsega 73 strani.